

Грицишена З.О.,
аспірант,
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ВІЙНА В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА МІГРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Після 24 лютого 2022 року внаслідок збройного конфлікту багато громадян України залишили свою країну. В залежності від національного законодавства країни, в яку вони виїхали, вони мають різні правові статуси, включаючи біженців та осіб, які користуються тимчасовим чи іншим подібним механізмом захисту. У деяких країнах Європейського Союзу, за винятком Данії, для українців застосовано Директиву Ради ЄС 2001/55 від 20 липня 2001 року про тимчасовий захист за рішенням Ради ЄС від 4 березня 2022 року (Рішення Ради ЄС 2022/382).

Згідно з Конвенцією про статус біженців 1951 року (далі — Женевська конвенція) статус “біженців” можуть отримати особи, які внаслідок обґрунтованих побоювань стали жертвами переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, які перебувають за межами країни своєї громадянської належності та не можуть користуватися захистом цієї країни, або не бажають користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань. Національні законодавства, наприклад, українське (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту” від 8 липня 2011 року) та польське (ч. 1 ст. 13 Закону “Про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща” від 13 червня 2003 року), містять подібні визначення [3].

Особи, які подали заявку на надання притулку, визначаються як «шукачі притулку». Однак не кожен з них отримує статус біженця, оскільки для цього необхідно підтвердити обґрунтовані причини переслідувань у своїй країні. Такі шукачі притулку, які не отримують статус біженця, можуть бути захищені через «додатковий захист» (subsidiary protection). Ця можливість надає притулок

особам, які, хоча і не мають обґрунтованих побоювань переслідувань, які необхідні для статусу біженця за Конвенцією 1951 року, але стикаються з серйозним ризиком тортур чи іншої серйозної шкоди в країні походження. Цей ризик може випливати з загального насильства, збройних конфліктів або систематичних порушень прав людини.

У міжнародному правовому контексті важливо розрізнити статуси "біженця" та "шукача притулку", і узагальнення всіх українців як осіб із таким статусом є недоречним з юридичної точки зору. Приміром, на веб-сайті The Operational Data Portal Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) використовується термін "refugees" для опису всіх українців, які залишили Україну через воєнний конфлікт. Здавалося б, що це вказує на їхній статус біженців, але УВКБ ООН використовує цей термін у більш широкому сенсі — для характеристики переміщених осіб, які були змушені покинути свої домівки через війну. Це підтверджується інформацією на сайті британської філії УВКБ ООН, де терміном "refugees" описують тих, хто втік від війни, насильства, конфлікту чи переслідувань та перетнув міжнародний кордон, щоб знайти безпеку в іншій країні. Таке розуміння терміну "refugees" також відповідає визначенню в Oxford English Dictionary, яке визнає їх як осіб, що були вигнані зі своїх домівок через війну або страх атаки чи переслідувань.

Під "тимчасовим захистом" (temporary protection), наприклад, згідно з Директивою Ради ЄС 2001/55 від 20 липня 2001 року (далі — Директива), розуміють виняткову процедуру виняткового характеру для забезпечення у разі масового або неминучого масового напливу переміщених осіб із третіх країн, які не можуть повернутися до країни свого походження, негайного тимчасового захисту таких осіб, особливо якщо існує ризик того, що система притулку не зможе впоратися із таким напливом без негативних наслідків для свого ефективного функціонування, інтересів відповідних осіб, а також інших осіб, які просять про надання захисту.

З урахуванням цієї Директиви відбувається регулювання "тимчасового захисту" в усіх країнах ЄС, крім Данії. Наприклад, у Польщі, за ч. 1 ст. 106 Закону "Про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща" від 13 червня

2003 року, іноземцям, які масово прибувають до Республіки Польща та залишили свою країну походження або певну географічну територію через іноземне вторгнення, війну, громадянську війну, етнічні конфлікти чи грубі порушення прав людини, може бути надано тимчасовий захист на території Республіки Польща, незалежно від того, чи їхнє прибуття було спонтанним, чи стало результатом допомоги, наданої їм Республікою Польща чи міжнародною спільнотою. Подібний підхід до визначення підстав для отримання тимчасового захисту застосовують і в інших країнах, у тому числі в Україні. Крім того, в деяких країнах для надання тимчасового захисту українцям ухвалювали спеціальне додаткове законодавство. Наприклад, у Польщі прийняли Закон “Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави” від 12 березня 2022 року.

Таким чином, до осіб, які вимушені були покинути свою Батьківщину через війну, застосовують механізм тимчасового захисту, яким переважно і скористалися українці в країнах ЄС.

Протягом багатьох років проблеми, пов'язані з імміграцією, залишаються одними з найважливіших в Європейському Союзі. Міжнародна міграція представляє собою складне явище, викликане різноманітними чинниками, і може мати різні наслідки для країни-реципієнта. Загальна міграційна політика ЄС не передбачає уніфікованих правил для всіх, але закликає до дотримання загальних рамок, цілей і принципів на основі принципу солідарності. З історичної точки зору у політиці ЄС стосовно надання притулку концепція солідарності пов'язана не тільки з прийомом біженців, але й із спільними зусиллями у запобіганні трансформаційним загрозам статус-кво.

Список використаних джерел

1. “Refugees’ and ‘Migrants” – Frequently Asked Questions (FAQs). Режим доступу: <https://www.unhcr.org/enus/news/latest/2016/3/56e95c676/refugees-migrantsfrequently-asked-question>.

2. Біженці та мігранти. Визначення. Режим доступу: <https://refugeesmigrants.un.org/ru/definitions>.

3. Конвенція про статус біженців. Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text.
4. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>